Några intressanta skalbaggsfynd.

Av

BENGT-OLOF LANDIN.

(Med 2 textfigurer.)

I följande uppsats har jag sammanfört fynduppgifter för några intressantare skalbaggsarter, som jag funnit under åren 1942, 1943 och 1944. De flesta av dem äro ansedda som mycket sällsynta för vårt land. Även några vanligare arter ha dock medtagits, då säregna förhållanden vad beträffar utbredning o. dyl. ansetts motivera ett omnämnande. För arternas allmänna utbredning i övrigt ha uppgifterna hämtats ur den nordiska skalbaggskatalogen av år 1939. Även i nomenklatoriskt hänseende har jag följt detta verk.

1. Cicindela silvatica L.

Ett märkligt fynd av denna art gjorde jag den 8/8 1944 i Lappland vid Abisko järnvägsstation. Det enda funna exemplaret låg dött, förmodligen ihjältrampat mellan två järnvägsspår. Enligt ett muntligt meddelande från dr C. H. Lindroth är *silvatica* i vårt land nordligast tagen vid Jokkmokk. Djuret är som artnamnet säger bundet till skogsområden. Speciellt hör den hemma i barrskog. Sålunda förekommer arten ofta talrikt inom norrländska barrskogsområdet, samt i barrskogar i södra delen av landet. Hur den förirrat sig ända upp till Abisko, som ligger ett bra stycke ovanför barrskogsregionen, är svårförklarligt. Att det exemplar, jag fann, förts dit upp i lasten med någon järnvägsvagn är inte otroligt. Fyndorten torde vara den nordligaste i Skandinavien.

2. Clivina collaris Hbst.

Denna art har hos oss endast tagits vid Göteborg och Stockholm och anses vara importerad och blott tillfälligt uppträdande. I Göteborg är den anträffad i Trädgårdsföreningens växthus, i Stockholmstrakten har den tagits dels vid Nacka och dels vid Experimentalfältet. Den 17/8 1943 fann jag ett exemplar under en sten vid kanten av ett potatisland strax invid Bergshamra koloniområde, Solna. Jag hade då ej tillfälle att närmare eftersöka arten på denna lokal men beslöt att vid lägligt tillfälle närmare undersöka platsen. Detta tillfälle kom först året därpå, då jag med *Clivina collaris* i gott minne ånyo avlade ett

besök på den gamla fyndplatsen. Det var den 17/6 1944. Potatisåkern befann sig i exakt samma skick som föregående år och någon ny jord hade ej ditförts. *Clivina collaris* påträffades mycket riktigt och i ej mindre än fem exemplar. Djuren lågo dels under stenar och brädlappar, dels nedgrävda i marken c:a 3 à 4 cm. Två exemplar observerades in copula. Den 28/8 1944 tog jag ännu ett exemplar på samma lokal. En egendomlighet vad beträffar färgteckningen förtjänar omnämnas. *Clivina collaris* är i allmänhet mycket karakteristiskt färgad: dess gulbruna täckvingar äro längs sömmen försedda med ett mörkt band, som bakåt breder ut sig till en stor avgränsad fläck. I Mellaneuropa lära exemplar med enfärgade täckvingar förekomma (Lindroth, Svensk Insektfauna), men sådana exemplar ha ej anträffats hos oss. Det var därför märkligt att finna, att av de sex exemplar, jag tog 1944 voro tre stycken i avsaknad av mörk satur och fläck. De tre övriga samt exemplaret från 1943 voro »normalt» färgade.

Bergshamralokalen förefaller kunna erbjuda *Clivina collaris* lämpliga levnadsbetingelser, och det förefaller ej otroligt, att arten kan bli bofast där, såvida inte biotopen helt förändras. Då kulturmarker sällan få förbli i samma skick någon längre tid, är det möjligt, att *collaris* även här kommer att få betecknas såsom »tillfälligt uppträdande».

3. **Bembidion scandicum** Lindr.

Denna *Bembidion*-art, vilken helt nyligen (Lindroth, Ent. Tidskr. 1943, p. 4) särskilts från den närstående *B. macropterum* J. Sahlb., är ännu känd i endast ett fåtal exemplar. Den togs i tre exemplar av Munster år 1907 vid Karasjok i Nordnorge samt i lika många exemplar av E. Sellman åren 1918—19 i Abiskotrakten. Själv fann jag arten i ett exemplar den 26/7 1942 på en sandstrand vid Torne Träsk, där den levde tills. m. bl. a. *Bembidion hyperboraeorum Munst.* och *B. lapponicum Zett.* Sellmans fynd äro »wahrscheinlich am Ufer des Torneträsk gefunden» (Brundin 1934 p. 224). Munster skall emellertid ha tagit arten vid en bäckstrand på högre nivå. Det är ej lätt att säga, huruvida *Bembidion scandicum* har sitt rätta tillhåll vid stränder av bäckar högre upp mot alpina regionen, eller om den finner sig bäst tillrätta på lägre nivåer, jämförliga med fyndorten vid Torne Träsk. Om förhållandet är det förstnämnda, förefinnas stora möjligheter att arten är förbisedd inom den långsträckta skandinaviska fjällkedjan. Vad gäller den andra möjligheten är ett förbiseende mindre tänkbart, då lägre belägna, nordliga sjöars stränder av omnämnt slag äro rätt väl genomforskade. I första fallet får man då antaga, att Sellmans och mitt eget exemplar äro nedförda från högre belägna nivåer med fjällbäckarna. Dessa tjäna ofta som transportmedel; man kan finna de mest utpräglat arktiska arter, såsom t. ex. *Nebria nivalis Payk.* långt nere i subalpina regionen, ditförda av fjällbäckar.

Fig. 1. Havsviken med marsklandstranden i Solberga, Boh., där *Pogonus luridipennis* levde.

4. Bembidion Siebkei J. Müll.

Denna art tog jag i ett exemplar den 26/7 1942 tills. m. *B. scandicum* vid Torne Träsk. Exemplaret låg under en planka alldeles vid vattenlinjen. Förut känd från Värmland, Fastnäs (1 ex., Palm & Lindroth) och Lappland, Abisko (1 ex. Krogerus).

5. Pogonus luridipennis Germ.

Det överraskande fyndet av denna för Sverige nya art gjordes den 23/7 1943 på stranden av en grund havsvik i Solberga s:n i Bohuslän. Här levde djuret under uppkastad tång o. dyl. tills. med *Bembidion aeneum* Germ., *Dyschirius salinus* Schaum. m. fl. I sällskap med konservator B. Hanson undersökte jag området och vi funno tillsammans inte mindre än nio exemplar.

Den 12/7 år 1944 besökte vi ånyo samma plats, varvid vi noggrant undersökte såväl ovannämnda som närliggande havsvikstränder. *Pogonus* återfanns mycket riktigt men endast på den lokal, där vi förut tagit den. I övriga havsvikar i trakten saknades arten fullständigt. Den lokal, där den lever, är mycket begränsad, vilket bör bidraga till artens skyddande. Att den är fullt konstant i vårt land är tydligt, och den har förmodligen blott sin lokala förekomst och lokalens skyddade läge att tacka för, att den hittills undgått entomologernas uppmärksamhet.

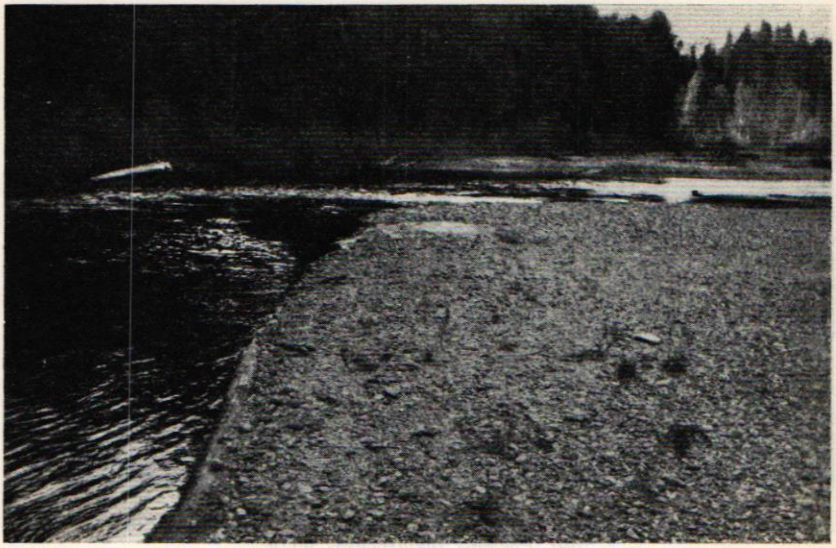

Fig. 2. Bäck med steril grusstrand i Ramsjö, Hls. Fyndort för *Perileptus areolatus, Bembidion virens, Thinobius longipennis* m. fl.

Pogonus luridipennis är ej känd från Norge men är tagen i Danmark vid Esbjerg, även där på havsstranden. Detta är dess närmaste fyndort utanför vårt land.

6. **Perileptus areolatus** Creutz.

Denna art fann jag den 26/6 1943 vid Lerbäcken i Ramsjö s:n i Hälsingland i fem ex. Den levde på en helt steril grusstrand vid en bäck med hastigt rinnande vatten och uppehöll sig alldeles i vattenlinjen. Genom översköljning med vatten kunde den fås att lämna sitt gömställe, där den satt nedgrävd i sanden, och komma upp till ytan.

I dess sällskap funnos flera typiska representanter för faunan på dylika stränder såsom *Bembidion saxatile* Gyll., *B. virens* Gyll. och den lilla staphyliniden *Thinobius longipennis* Heer. *Perileptus areolatus* är förut känd från Värmland, Fastnäs, 1 ex., och Vingäng, 3 ex. (Palm & Lindroth, Ent. Tidskr. 1937, p. 118.)

7. **Amara montivaga** Steen.

Denna art är i vårt land första gången tagen år 1907 och har sedermera blivit funnen på flera lokaler i olika landskap, sydligast i Västergötland och nordligast i Dalarna. Lokalt tycks arten uppträda täm-

ligen talrikt; sålunda fann jag den i åtskilliga exemplar på Kinnekulle vid Råbäck i Västergötland den 28/6 1944. Här levde den under stenar, vid gräsrötter o. dyl. på en av grusfyllnad bestående banvall, som löpte alldeles invid ett kalkbrott. Lokalen torde vara en parallell till den vid Broddetorp på Billingen, där jägm. Th. Palm år 1936 fann arten i åtskilliga exemplar. (Palm, Ent. Tidskr. 1943, p. 76.) I sällskap med *Amara montivaga* anträffades rikligt med *Pterostichus lepidus Leske.*

8. **Amara majuscula** Chaud.

Denna art, som först i senare tid särskilts från *A. apricaria Payk.*, med vilken den är ytterst närsläktad, uppgives av dr C. H. Lindroth i Svensk Insektsfauna såsom tagen i Småland (2 lok.), Västergötland (1 lok.) och Värmland (1 lok.). Därutöver har jag mig bekant, att den tagits på Gotland (folkskollär. Axel Olsson). Sedan *Carabid*-delen i Svensk Insektfauna utkom, torde arten vara funnen på flera lokaler, och många samlare ha säkert hittat den bland sina »*apricaria*» i samlingen. Ett bidrag till kännedomen om dess utbredning må här lämnas. Två ex., det ena den 7/4, det andra den 27/4 1944 togos under stenar vid en dikeskant vid Bergshamra koloniområde, Solna, Upl.

9. **Amara nigricornis** Thoms.

Denna *Amara*-art, som till sin utbredning är utpräglat nordlig, fann jag sommaren 1943, den 17/6, i ett exemplar i Ramsjö i Hälsingland. Arten är i motsats till flertalet *Amara*-arter kulturskyende och tillhör helt det norrländska barrskogsområdet. I och med odlingens framträngande har *Amara nigricornis* blivit mer och mer sällsynt och är numera säkerligen den i vårt land ovanligaste representanten för sitt släkte. I Ramsjö levde den på ett hygge i skogen, där jag fann exemplaret sittande i kådan på en stubbe, tillsammans med diverse andra insekter. Exemplaret identifierades först långt senare vid hemkomsten, och tanken, att området närmare borde undersökts med avseende på *Amara nigricornis*, kom sålunda något sent. Emellertid har arten på senare tid endast tagits i enstaka exemplar, varför det är föga troligt, att en fortsatt undersökning på stället skulle givit positivt resultat.

10. **Dichirotrichus rufithorax** C. R. Sahlb.

I motsats till föregående art är denna en typisk kulturälskare, som lever i eller i närheten av städer, där den håller till på öppna platser med något sten och ogräsvegetation. I sällskap med postexp. T. E. Leiler, tog jag arten talrikt i Stockholm sommaren 1943 på flera lokaler i stadens utkant, speciellt vid Norr- och Roslagstull. Sålunda fanns

den vid ett gatstenshuggeri vid Sveaplan, strax invid Nya Flickläroverket.

Arten är enl. Lindroth förr tagen i mängd på Ladugårdsgärde, men är numera säkerligen försvunnen från denna lokal. Vid en undersökning där år 1943 kunde jag ej uppbringa något enda exemplar.

11. **Oodes helopioides** Fabr.

Ett synnerligen märkligt fynd av denna art gjordes av min broder, Carl-Magnus Landin, vilken den 26/6 1943 tog ett exemplar vid Bergeforsen i Medelpad. Arten är tidigare nordligast tagen vid Gävle.

12. **Brachynus crepitans** L.

Denna märkliga *Carabid* tycks under senare år ha ökat i antal i Stockholmstrakten. Den upptäcktes år 1941 på Lovön (1 ex. S. Bäckström) och återfanns där regelbundet i något exemplar varje år. Då jag själv i sällskap med kand. S. Bäckström besökte Lovön år 1944 fann jag den talrikt på ett par begränsade lokaler och i enstaka exemplar utanför dessa. Den uppträdde regelbundet i sällskap med *Agonum dorsale Pont.* Även i Uppsala-trakten har arten iakttagits i större antal på ett par lokaler. (Angående bombarderbaggens förekomst på Lovön samt dess förhållande till *Agonum dorsale* Pont. hänvisas till Landin, Svensk Faunistisk Revy nr 2, 1944 p. 22.)

13. **Dytiscus latissimus** L.

Av denna art fann jag den 30/9 1943 en täckvinge flytande på vattnet i Ösbysjön i Djursholm. Dr C. H. Lindroth, som under ett par års tid noggrant studerat Ösbysjöns insektliv, har, enligt vad han meddelat mig, aldrig sett denna stora dykare på lokalen i fråga.

14. **Atheta subplana** J. Sahlb.

Av denna sällsynta och hos oss endast i Torne Träskområdet funna art tog jag ett exemplar den 26/7 1942 vid Abisko. Exemplaret fanns i sållgods från en fuktig rismark helt nära Abisko Turiststation, på andra sidan Abiskojokk från stationen räknat. I de fuktiga sänkorna mellan tuvorna, vilkas huvudsakliga vegetation bestod av Empetrum nigrum och Betula nana, lågo högar av löv, företrädesvis av dvärgbjörk, vilka vid sållning visade sig innehålla ett stort antal skalbaggar av olika slag med Staphylinider i majoritet. Tills. med *Atheta subplana* levde här bl. a. *A. microptera* Thoms., *A. graminicola* Grav., *Arpedium brunnescens* J. Sahlb. och *Oxypoda annularis* Mnnh.

15. **Porrhodites fenestralis** Zett.

Denna art, som är en av våra sällsyntaste Staphylinider, fann jag i ett exemplar den 26/7 1942 vid sållning på samma lokal, där föregående art förekom och i sällskap med denna. Artens totalutbredning i Sverige (enl. Brundin 1934): Lule Lpk (Sarek: Aktse), Torne Lpk (Karesuando). Dessutom har dr L. Brundin tagit den i ett exemplar i Abisko i Torne Lpk.

16. **Tenebrio obscurus** F.

Ett exemplar av denna art fann jag i Räng i södra Skåne den 2/8 1943. Exemplaret låg dött i en mycket gammal, ihålig ek. Detta fynd torde ha sitt stora intresse, då arten förut hos oss endast är tagen i magasiner och förrådshus, troligen importerad och helt tillfällig. Dess rätta och ursprungliga hemvist är nämligen med all säkerhet skogen, där den lever under barken på stubbar, i ihåliga träd o. dyl. I Mellaneuropa, där arten är inhemsk, är den vanligtvis funnen på sådana lokaler, i likhet med den närstående *T. opacus* Dft. Den sistnämnda är även funnen konstant hos oss i murkna träd, t. ex. i de gamla fridlysta ekarna i Halltorps hage på Öland, där jag själv fann den år 1942, den 13/6, i två exemplar. *T. obscurus* är hos oss funnen i Skåne, Småland samt i Göteborg.

17. **Pachyta lamed** L. a. **nigrina** Pic.

Denna mycket sällsynta aberrationsform, kännetecknad genom sin helsvarta färg, tog min broder, Carl-Magnus Landin, i ett exemplar den 12/8 1944 på stationsområdet i Älvsbyn i Norrbotten. Djuret hade kommit flygande och slagit ned på en resandes rockkrage, där det vederbörligen infångades. *Ab. nigrina* är förut tagen i Dalarna, Hälsingland och Lappland.

18. **Callidium aeneum** De G.

Den 18/6 1944 fann jag i Stocksund, Uppland, ett exemplar av denna vackra långhorning, som tillika numera hör till våra sällsyntaste arter inom familjen. Djuret kröp på en trädgårdssoffa, vilket ur biotopsynpunkt ger föga att rätta sig efter. Skalbaggen lever, liksom övriga arter inom släktet, på ved, i Mellaneuropa speciellt på ek (Reitter, Fauna Germanica). Hos oss är den övervägande nordlig.

19. **Plagionotus detritus** L.

Denna art tycks i Stockholmstrakten ökat i antal under senare år. Flera fynd ha gjorts på olika platser, och där arten förekommer, tycks

den uppträda talrikt. Sålunda fann konserv. B. Hanson den i mängd, svärmande kring en gammal ek i Frescati, strax norr om Stockholm. På denna lokal har även jag iakttagit den. Den 12/7 1942 tog jag ett exemplar flygande i Stocksund. År 1943 observerade postexp. T.-E. Leiler arten på Djurgården i Stockholm, där den förekom talrikt på ett par gamla ekar. *Plagionotus detritus* tycks för sin existens fordra gamla, ihåliga, multnande ekar, och sådana kunna även erbjudas den i rikligt mått på Djurgården. Då dessa ekar äro naturfredade kan man vänta, att den vackra skalbaggen där kan finna en säkrad tillflykt undan den rationella skogsvården.